

سوره بقره آیه صد و شست و چهارم

«إِنَّ فِي خَلْقِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَالاخْتِلافِ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ وَالْفُلْكِ الَّتِي تَجْرِي فِي الْبَحْرِ بِمَا يَنْفَع النَّاسَ وَمَا أَنْزَلَ اللَّهُ مِنَ السَّمَاءِ مِنْ مَاءٍ فَأَحْيَا بِهِ الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا وَبَثَّ فِيهَا مِنْ كُلِّ دَابَّةٍ وَتَصْرِيفِ الرِّيَّاحِ وَالسَّحَابِ الْمُسَخَّرِ بَيْنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ لآيَاتٍ لِقَوْمٍ يَعْقِلُونَ» در آفرینش آسمانها و زمین و حرکت شب و روز و کشتی‌ها که به خیر مردم در دریا روان است و آبی که خداوند از آسمان نازل می‌کند و زمین را بعد از مردنش به وسیله آن زنده می‌نماید؛ و از همه جنبندگان در آن قرار می‌دهد و حرکت بادها و ابرها که بین زمین و آسمان در خدمت هستند نشانه‌هایی برای اهل خرد است.

تمامی اجزاء و قسمت‌های مختلف جهان آفرینش مشترک بین یکدیگر و مشاع‌اند. هر کنش و واکنش، فعل و انفعال و هر حرکت خیر و شری بر روی تمامی قسمت‌های جهان آفرینش اثرگذار است. آب نیز از مقولاتی است که مشاع میان تمامی موجودات عالم است و نمی‌توان به طور مستقل و علی‌حدّه بدان نگریست. برای فحص و بررسی بر روی موضوع آب نیاز است به یکسری عوامل گوناگون توجه کرد به طوریکه اگر به دسته‌ای از عوامل دخیل در موضوع آب نگریسته شد نمی‌توان از دیگر عوامل غفلت ورزید. برای مثال ساعت نیز همچون مجموعه‌ای منظم و سیستمی دقیق است. اگر به هر بخشی از ساعت آسیبی وارد آید مجموعه ساعت دچار اختلال میشود و این نکته بدین معناست که هر گونه اثر سوء و خیر بر مجموعه بهم پیوسته می‌تواند تمامی اعضا را تحت الشعاع قرار دهد. به همین جهت برای پیجویی مدیریت منابع آبی باید به صورت نظامند، مشاعی و مجموعه‌ای بدان نگریسته شود. خدای سبحان درباره موضوع آب چنین سخن گفته و در ذیل آیه شریفه فرموده است: «لآيَاتٍ لِقَوْمٍ يَعْقِلُونَ» این سخن بدین معناست که محیط زیست به گونه‌ای باید سازمان یابد که به همه بخش‌های گوناگون آن آسیب و اختلالی وارد نشود و مجموعه‌ای به صورت بهم پیوسته و یکپارچه است و هر بخش به پیشبرد اهداف مجموعه کمک می‌کند. مسئله دیگر درباره مدیریت منابع آبی آن است که باید مشخص شود تاسیس صنایع مختلف نظیر کارخانجات سرب و فولاد چه اثری بر روی زمین‌های کشاورزی می‌گذارد. اگر در این باره مسیری منطقی پیگیری نگردد می‌تواند کل مجموعه آبی را دچار اختلال و آسیب نماید. به همین جهت ضروری است در بحث مدیریت منابع آبی به صورت کلان و

جمعی به موضوع نگریسته شود. به سخن دیگر ضروری است انسان و محیط پیرامون او به دقت مورد مطالعه قرار گرفته و هر بخشی که به اجزای مختلف سیستم محیطی آسیب وارد می کند شناسایی شده و مانع ایجاد آسیب شویم. برای نزول باران نیز چنین امری صادق است. بدین معنا که برای رفع موانع نزول رحمت الهی باید کوشش شود موانع مادی برای ریزش باران برطرف شود و بخش های مختلف محیطی به دیگر بخش ها آسیب وارد نکنند.

مدیریت منابع آب بدون توجه به دیگر بخش ها امکان پذیر نیست برای نمونه آزمایش بمب اتم در منطقه ای خاص می تواند کل مجموعه محیطی را دچار اختلال کند و در طولانی مدت آب و خاک منطقه را مورد آسیب قرار دهد. حفاری کوه ها نیز نمونه ای از ایجاد بی نظمی در اکوسیستم منطقه است. انسان ها در برخورد با محیط زیست نمی توانند تک بعدی به اکوسیستم منطقه بنگرند و طوری باید برنامه ریزی شود که نظام اکوسیستم ضربه نخورد. به گونه ای که موجوداتی که در زیست بوم خاصی زندگی می کنند از اشیا تا انسان ها می توان بسترساز اختلال در کل مجموعه محیطی شوند لذا این امر باید مورد توجه قرار گیرد.

مشکلات آبی از بحث مشاع بودن آن سرچشمه می گیرد. برای نمونه کارشناسان باوردارند کشور دچار کم بارانی است اما از این مسئله غفلت می شود که دنیا بر پایه اسباب و عللی به هم پیوسته و یکدست است و این سیستم نظام مند همچون ساعت فعالیت می کند و اگر بخش کوچکی از آن آسیب خورد کل نظام محیطی دچار عیب میشود. گفته میشود در کاشان مشکل کمبود آب وجود دارد. زمین های کشاورزی شهرستان کاشان از بین رفته و در آن ساختمان جایگزین کرده اند. ضروری می بود که در این شهر میزان ساخت و ساز ساختمان مورد مطالعه قرار می گرفت و سقف تاسیس کارخانجات مشخص میشد یا تعداد دام و پرنده در این شهرستان بررسی میشد. همه این ها باید واکاوی شود تا اکوسیستم شهر کاشان دچار اختلال نگردد.

سالها پیش با سمپاشی گسترده تلاش کردند حشرات را از زمین های کشاورزی از بین ببرند اما نباید غفلت کرد حشرات فعالیت غریزی خویش را انجام می دهند ؛ نقش انسان این است که این مجموعه را کنترل کند نه با دخل تصرف خویش اخلاص در مجموعه محیطی ایجاد کند.

از ظاهر آیه استفاده میشود علت اینکه آسمان، زمین، کشتی، منفعت مردم و همه جنبندگان مورد اشاره باری تعالی قرار گرفته؛ این است که خدای سبحان به جهان خلقت به صورت سیستمی می نگرد. میفرماید اینها نشانه هایی هستند برای اهل اندیشه و تفکر که بدان رجوع کنند. عاقلان کسانی هستند که میتوانند به محیط، به صورت سیستمی نگرسته و برای آن به صورت مجموعه ای برنامه بریزند. برای رتق و فتق امور محیط زیست از همین نکته میتوان بهره جست چرا که بعضی اوقات برخی مشکلات کم، گاهی متوسط و گاهی سهمگین است که رفع آن، مستلزم برنامه ریزی دقیق است.